

Možnosti financovania potrieb malých a stredných podnikov[#]

Viktória Bobáková* – Magdaléna Freňáková**

Inovácie a inovačné procesy sa vo všeobecnosti chápu ako nástroje napomáhajúce dosahovať a udržiavať stabilný hospodársky rozvoj. Mimoriadne zasadnutie Európskej rady v roku 2000 v Lisabone stanovilo nový strategický cieľ pre najbližších desať rokov. Tým cieľom je dosiahnuť, aby sa Európska únia (EÚ) stala vo svetovom meradle najkonkurencieschopnejšou a najdynamickejšou ekonomikou, založenou na znalostiach, schopnou dosahovať stabilný ekonomický rast, zabezpečovať potrebné pracovné príležitosti a väčšiu sociálnu súdržnosť. Na tomto zasadnutí bola tiež prvýkrát vyhlásená európska výskumná politika, ktorá bola špecifikovaná v dokumente „Európsky výskumný priestor“. Súčasne bola vyhlásená „Európska inovačná politika“. Význam inovácií v EÚ rovnako zdôraznilo zasadnutie Európskej rady v marci 2003 v Bruseli.

V slovenskej legislatíve sa v minulom období problematikou inovácií nezaoberal žiaden právny predpis ani norma. Neexistencia takéhoto dôležitého dokumentu sa prejavila v skutočnosti, že verejné výdavky určené na podporu inovatívnych aktivít súkromného sektora sa v súčasnosti nachádzajú pod úrovňou európskeho priemeru. Rovnako Slovenská republika (SR) zaostáva aj vo výdavkoch na projekty výskumu a vývoja a vo zvyšovaní kvality ľudských zdrojov orientovaných na výskum, vývoj a inovácie. Hrubé domáce výdavky na výskum a vývoj z HDP predstavujú v SR iba 0,51 %, čo je aj v porovnaní s priemerom EÚ-27, ktorý je 1,84 %, veľmi nízky podiel. Navyše tento podiel zaznamenáva v posledných piatich rokoch klesajúcu tendenciu.

Prijatím „Stratégie konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010“ [1], schválením „Národného programu reforiem“ [2], ktorý nadväzuje na danú stratégiu a prijatím „Inovačnej stratégie SR na roky 2007–2013“ sa SR zaradila medzi krajiny, v ktorých sa rozvoj znalostnej ekonomiky, výskum, vývoj a inovácie stali významnou hospodárskou i politickou témou.

Politika podpory inovácií

Vypracovanie „Inovačnej stratégie SR na roky 2007–2013“ vychádza z jednoznačnej potreby mať základný dokument, ktorý by zastrešil problematiku inovácií v rámci SR. Inovácie pritom predstavujú jeden z hlavných nástrojov budovania znalostnej ekonomiky, ktorá je zásadným predpokladom pre dosiahnutie cieľov Lisabonskej stratégie na národnej úrovni. Strategickým cieľom inovačnej stratégie SR do roku 2013 je, aby sa inovácie stali jedným z hlavných nástrojov rozvoja znalostnej ekonomiky a zabezpečovania vysokého hospodárskeho rastu SR s cieľom dosiahnuť úroveň najvyspelejších ekonomík EÚ.

Inovačná stratégia SR poníma inovácie ako prenos výsledkov výskumu a vývoja do praxe v tom najširšom zmysle slova, tak v oblasti materiálov, výrobkov, technológií alebo v oblasti

[#] Článok je spracovaný ako jeden z výstupov výskumného projektu *Vývojové tendencie zdrojov financovania slovenských podnikov po vstupe do EÚ* registrovaného u Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva Slovenskej republiky (MŠ SR) a Slovenskej akadémie vied (SAV) pod evidenčným číslom 1/2582/05.

* Ing. Viktória Bobáková, CSc. – docentka; Katedra účtovníctva a financií, Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach, Ekonomická univerzita v Bratislave.

** Ing. Magdaléna Freňáková – denná doktorandka; Katedra účtovníctva a financií Podnikovohospodárskej fakulty so sídlom v Košiciach, Ekonomickej univerzity v Bratislave.

procesov. Priority inováčnej stratégie sú stanovené tak, aby reagovali na hlavné nedostatky vyplývajúce z nedostatočnej podpory inovatívnych aktivít a súčasne rešpektovali kľúčové strategické dokumenty na národnej úrovni.

V dôsledku vplyvu technologického rozvoja sa mení aj povaha inovácií. V ekonomickom zmysle chápeme inováciu ako nové alebo zdokonalené produkty, výrobné procesy a iné aktivity podniku s komerčným efektom. Definícií ako chápať a charakterizovať inováciu je celý rad. Európska komisia definuje inováciu ako obnovu a rozšírenie škály výrobkov a služieb a s nimi spojených trhov, vytvorenie nových metód výroby, dodávok a distribúcie, zavedenie zmien riadenia, organizácie práce, pracovných podmienok a kvalifikácie pracovnej sily. Európska komisia tiež konštatuje, že hlavným zdrojom inovácií je výskum a vývoj, (t.j. technologická inovácia).

V uplynulom období prevládali inovácie založené na skúsenostiach odvodených z praktickej činnosti (netechnologické inovácie). V súčasnosti prevládajú inovácie získané z aplikácie poznatkov vedy a výskumu (technologické inovácie) [3]. Podiel zásadných inovácií narastá pri súčasnom skracovaní doby inovačných cyklov. Ide o trvalú inovačnú činnosť. V súčasnosti sa inovačný rozvoj rozšíril na všetky podnikové aktivity, tak interné, ako aj externé, v oblasti výroby aj služieb. Inovácia ktorejkoľvek z nich môže ovplyvniť konkurenčnú výhodu podniku. Technologické inovácie teda vôbec nekončia iba v rámci podniku, ale široko ho prekračujú.

Inovačná výkonnosť ekonomiky je do značnej miery podmienená efektívnym fungovaním celého systému podpory vzniku a uplatňovania inovácií. Neefektívny, resp. nefungujúci inovačný systém obmedzuje slovenské podniky vo viacerých oblastiach. Porovnania s EÚ ukázali, že slovenská ekonomika patrí k najmenej inovatívnym ekonomikám. Niektoré výsledky dokumentujú, že dokonca stráca tempo za všeobecným trendom v EÚ. Vytváranie vhodného prostredia pre podporu inovácií je preto naliehavou úlohou súčasnosti.

Plné členstvo SR v EÚ znamená aj zvýšenú mieru konkurencie. Prirodzeným dôsledkom tejto situácie je skutočnosť, že podnikateľské subjekty, ktoré budú chcieť úspešne obstať v silnej konkurencii krajín EÚ, budú nútené venovať sa aktivitám, ktoré podporia rast ich konkurencieschopnosti. Táto snaha by mala byť v úzkej súčinnosti s vednou a technickou politikou, ktorej významným nástrojom je rozvoj vedy a výskumu.

Financovanie vedy, výskumu a inovácií je stále veľmi diskutovanou otázkou. Pre budúci rozvoj ekonomiky a podnikania je dôležité sústrediť pozornosť na odstránenie bariér a podporu cieľov, ktoré prinesú podnikom potrebný rozvojový impulz. Je potrebné podporovať zavádzanie nových inovatívnych technológií, postupov alebo výrobkov. Dôležité je podporovať aj implementácie najnovších postupov a výrobných metód svetovej úrovne do nových a existujúcich spoločností (zavádzanie systémov manažérstva kvality, ochrana duševného vlastníctva, priemyselného dizajnu), ktoré zvyšujú konkurencieschopnosť podniku. Na Slovensku ešte nie je rozvinuté priaznivé proinovatívne prostredie. Chýba technologicky orientovaný segment malých a stredných podnikov (MSP), ktorý by sa stal základom inováčnej dynamiky krajiny.

Tab. 1: Výdavky na výskum a vývoj v SR v tis. Sk

Ukazovateľ	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Výdavky na VaV spolu	6 466 807	6 332 650	7 016 275	6 965 430	7 503 386	8 063 237
-z verej. prostriedkov	2 667 989	2 792 813	3 566 858	3 978 389	4 540 597	4 480 160

-zo súkr. prostriedkov	3 798 818	3 539 843	3 449 417	2 987 041	2 962 789	3 583 077
-----------------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Zdroj: Štatistická ročenka SR, 2006.

Nízka inovačná schopnosť sa môže stať veľkou prekážkou konkurenčnej schopnosti na spoločnom trhu EÚ. Na tomto trhu je schopnosť prispôbiť sa meniacim sa potrebám zákazníkov jedným z najdôležitejších faktorov v konkurenčnom boji. Podniky však pôsobia v prostredí, ktoré nie je naklonené a motivujúce pre ich inovačné aktivity.

Financovanie MSP a ich inovačných aktivít

MSP v súčasnosti výraznou mierou prispievajú k silnému rastu slovenskej ekonomiky. Vytvárajú takmer 50 % pridanej hodnoty a pripadá na ne 70 % všetkých pracovných miest. Avšak prevažná väčšina z nich, najmä začínajúce (*start-up*) podniky, má problémy s financovaním svojho ďalšieho rastu, a to aj napriek narastajúcej aktivite komerčných bánk.

Finančné potreby MSP

Finančné potreby podniku členíme z hľadiska príčin ich vzniku na potreby vznikajúce pri založení podniku a pri jeho činnosti a ďalšom rozvoji. Dôležitou úlohou je zosúladienie potrieb finančných zdrojov s aktuálnymi možnosťami. Financie, rovnako ako aj ostatné podnikové vstupy, sa vyznačujú značnou obmedzenosťou, ktorá sa následne prejavuje v ich cene [4].

Je nedostatok finančných zdrojov skutočne tým najväčším problémom, ktorý bráni MSP k ďalšiemu rozvoju a inováciám? Dovoľme si tvrdiť, že príčinou, ktorá prehľbuje problémy nedostatku financií MSP je skôr to, že podnikatelia pri rozhodovaní o zdrojoch financovania najprv, ako tradične, siahajú po klasických bankových úveroch. Nevyužívanie ďalších finančných zdrojov je spôsobené nízkou informovanosťou o týchto možnostiach získavania zdrojov financovania.

Za hlavné dôvody nedostatočného prístupu k finančným zdrojom možno považovať [5]:

- nízky objem poskytovaných finančných zdrojov pre samostatne zárobkovo činné osoby a start-up podniky,
- nízky podiel domácich úverov a garancií poskytnutých MSP na HDP,
- nízky podiel faktoringu na HDP (v porovnaní s priemerom EÚ-25),
- nízky podiel investícií rizikového kapitálu na HPD (aj v porovnaní s inými krajinami strednej a východnej Európy),
- nízky podiel výdavkov na výskum a vývoj z HDP,
- neexistencia medzipodnikovej kooperácie v oblasti transferu technológií,
- neexistujúca sieť obchodných anjelov (*business angels*).

Niektoré z uvedených problémov by bolo možné redukovať využitím revolvingových nástrojov, ktoré by sa mali v EÚ realizovať v rokoch 2007–2013 v rámci iniciatívy JEREMIE. Ide o tieto nástroje [5]:

- mikropôžičkové garančné schémy cielené na start-up podniky (180 mil. EUR),
- sociálne mikropôžičkové schémy (5 mil. EUR),
- portfóliové pôžičkové garančné schémy pre MSP (110 mil. EUR),

- Slovenský Seed Capital Fond, Slovenský Rozvojový Rastový Fond, menšie investície do kvalitných zámerov súkromných fondov rizikového kapitálu (150 mil. EUR),
- faktoringová podporná schéma s rozpočtom 50 mil. EUR,
- Fond duševného vlastníctva (10 mil. EUR),
- Capacity Building and Pool Fund na stimulovanie investičnej pripravenosti (5 mil. EUR).

Iniciatíva JEREMIE je zameraná na podporu prístupu MSP ku kapitálu v regiónoch EÚ, najmä v oblasti výskumu a vývoja a podpory naplňania cieľov Lisabonskej stratégie prostredníctvom štrukturálnych fondov. Európska komisia vytvorila iniciatívu JEREMIE pre programové obdobie 2007–2013, pričom táto iniciatíva je zameraná na inovatívne finančné nástroje, na podporu prístupu ku kapitálu hlavne v oblasti výskumu a vývoja. Vo všeobecnosti však snahou Európskej komisie je, aby podpora MSP nebola realizovaná len cez verejné zdroje, ale v spolupráci so súkromnými zdrojmi na komerčnom princípe. Posledné desaťročia sú totiž dôkazom toho, že vlády v záujme dosiahnuť hospodársky rast využívajú aj prostriedky, ktoré sú z dlhodobého hľadiska neefektívne, napr. neprimerané a často nevhodné dlhové financovanie [6].

Financovanie implementácie iniciatívy JEREMIE sa bude v SR uskutočňovať prostredníctvom piatich operačných programov (OP), a to cez OP Informatizácia spoločnosti, OP Bratislavský kraj, OP Výskum a vývoj, OP Životné prostredie a OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast [7].

Návrh implementácie inovatívnych finančných nástrojov prostredníctvom iniciatívy JEREMIE riadenej Európskym investičným fondom (EIF) obsahuje dokument „Návrh mandátu medzi Slovenskou republikou a Európskym investičným fondom o spolupráci pri implementácii inovatívnych finančných nástrojov v Slovenskej republike v programovom období 2007–2013“ [7]. Tento dokument bol predložený na medzirezortné pripomienkové konanie v termíne od 11. 6. 2007 do 22. 6. 2007. Vzhľadom na to, že niektoré predložené pripomienky boli zásadného charakteru, uskutočnili sa s príslušnými rezortmi rozporové konania. MF SR predpokladá, že materiál bude predložený na rokovanie vlády SR v septembri 2007 pod novým názvom: „Návrh postupu implementácie iniciatívy JEREMIE v Slovenskej republike v programovom období 2007–2013“.

Rámec JEREMIE je dostatočne flexibilný a všetky vyššie uvedené nástroje sa môžu v budúcnosti ďalej rozvíjať. V ďalších rokoch by bolo vhodné využívať aj ďalšie inovatívne nástroje, ktoré budú viac zodpovedať potrebám MSP a tak posilnia slovenskú ekonomiku.

Finančné zdroje pre MSP

Finančné zdroje pre mikrosegment

Mikroúverovanie patrí medzi dôležité nástroje, ktorými možno podporiť záujem o zakladanie a rozvoj MSP, predovšetkým v mikrosegmente, t. j. podpora samostatne zárobkovo činných osôb a mikropodnikov (počet zamestnancov 0 - 9). Mikrofinancovanie by malo zahŕňať také programy, ktoré zodpovedajú potrebám po finančných produktoch a službách, ktoré nie sú dostupné či už z komerčných bánk alebo sú poskytované za takých podmienok, ktoré žiadateľ môže len ťažko akceptovať.

Mikrofinancovanie je v SR poskytované prostredníctvom nevládných organizácií¹, cez verejné (NARMSP, Slovenská záručná a rozvojová banka (SZRB)) a komerčné (Istrobanka, OTP Banka Slovakia, Tatra banka, Všeobecná úverová banka (VUB), UniBanka) fondy.

Tab. 2: Pôžičkové portfólio mikrofinancovania v SR v EUR

	Celkové hrubé pôžičkové portfólio (v EUR)		Zmena (v %)
	2004	2005	
Nevládne organizácie	270 505,00	312 338,00	15,00
Verené pôžičkové fondy (NARMSP)	3 420 871,00	n/a	n/a

Zdroj: European Investment Fund. 2007. Sme Access to Finance in Slovakia. GAP analysis.

Úverové financovanie

Reštrukturalizáciou slovenského bankového sektora sa vytvoril konkurenčný trh pôžičiek určených pre väčšie spoločnosti a väčšie MSP. Úrokové sadzby na tieto pôžičky sa znížili, požiadavky na záruky poklesli a žiadatelia pôžičiek sú v oveľa menšej miere zaťažovaní administratívnymi požiadavkami na získanie úveru. Znížili sa aj úrokové sadzby v prípade niektorých vládou podporovaných pôžičiek a garančných programov, ktoré sa zdali byť v rozpore s požiadavkami finančného trhu, keďže sú stále založené na nižších úrokových mierach.

MSP v SR môžu úverové zdroje financovania čerpať z verejných fondov (pôžičkové programy NARMSP, SZRB, Eximbannka) alebo z komerčných bánk, ktoré majú vytvorené programy pre MSP (Slovenská sporiteľňa, VÚB, Tatra banka, Československá obchodná banka, UniBanka, HVB Bank Slovakia, OTP Banka Slovensko, Ľudová banka, Citibank (Slovakia), Istrobanka).²

Tab. 3: Pôžičky čerpané MSP v SR v mil. EUR

(v mil. EUR)	Pôžičky čerpané MSP	
	2004	2005
HVB	161,10	205,60
ČSOB	91,70	194,40
SLSP	230,60	366,70
VUB	n/a	408,30

Zdroj: European Investment Fund. 2007. Sme Access to Finance in Slovakia. GAP analysis

V porovnaní s krajinami EÚ je v SR oveľa väčší počet žiadateľov o úver. Podľa prieskumu „Prístup MSP k financiám v nových členských štátoch“, ktorý bol vykonaný v júli 2006 na vzorke 100 spoločností v SR, 26 % zo skúmaných MSP v SR už žiadalo o úver vo výške viac ako 100 000 EUR (v porovnaní s priemerom 15 % za všetky nové členské štáty), 39 % o pôžičku v rozmedzí 25 000 až 100 000 EUR (24 % v priemere za všetky nové členské

¹ K 30. 6. 2006 bolo prostredníctvom nevládných organizácií poskytnutých 161 pôžičiek v celkovej hodnote 345 120 EUR, pričom sa vytvorilo a zároveň aj zachovalo približne 500 pracovných miest.

² K 30. 6. 2006 bol celkový objem pôžičiek poskytnutý komerčnými bankami v SR vo výške 17,2 mld. EUR, čo je približne 611 mld. Sk.

štáty) a iba 32 % žiadalo o pôžičku v hodnote menej ako 25 000 EUR (priemer bol 53 %). Celkovo iba 45 % zo skúmaných spoločností potvrdilo dostatočné financie pre svoje projekty.

Možným riešením tohto nepriaznivého stavu v rámci iniciatívy JEREMIE, ako už bolo uvedené by mohli byť portfóliové pôžičkové garančné schémy pre MSP, pričom objem kapitálu potrebného pre tieto schémy je približne 110 mil. EUR.

Leasing a faktoring

Leasing je potrebné vnímať nielen ako formu obstarávania dlhodobého hmotného majetku ale aj ako formu financovania bežných prevádzkových potrieb. V EÚ je leasing pomerne často využívaným typom financovania a postupne nahrádza tradičné úverové financovanie. Leasingové financovanie má v súčasnosti v SR rastúci trend, pokračovanie tohto trendu sa očakáva aj v ďalších rokoch.

Vo využívaní faktoringu SR zaostáva za európskym priemerom. V mnohých prípadoch sa faktoring využíva len v nevyhnutnom prípade. Pretože SR zaznamenáva rast objemu exportu, možno očakávať aj rozmach exportného faktoringu. Trh faktoringových aktivít v SR je ešte iba v štádiu zrodu a jeho aktuálny obrat je 837 mil. EUR. Rozvoju tohto trhu môže napomôcť aj iniciatíva JEREMIE v podobe faktoringovej podpornej schémy s rozpočtom 50 mil. EUR.

Rizikový kapitál

Rizikový kapitál prioritne smeruje do spoločností s vysokým rastovým potenciálom. Avšak aj napriek výraznému ekonomickému rastu slovenskej ekonomiky (ale aj iných krajín strednej a východnej Európy), je objem investícií rizikového kapitálu v ekonomike stále nízky. Príčiny sú tak na strane ponuky ako aj na strane dopytu.

Smerovanie investícií do jednotlivých vývojových fáz podnikov v SR v rokoch 2003–2005 podľa objemu investovaných prostriedkov (v mil. EUR) ako aj podľa počtu zrealizovaných investícií do konkrétnych vývojových fáz podniku uvádza tabuľka 4.

Tab. 4: Investovaný objem a počet zrealizovaných investícií do jednotlivých vývojových fáz podnikov v SR v rokoch 2003–2005

Vývojová fáza podniku	2003		2004		2005	
	Invest. objem (mil. EUR)	Počet investícií	Invest. objem (mil. EUR)	Počet investícií	Invest. objem (mil. EUR)	Počet investícií
Seed	0,000	0	1,056	11	0,350	7
Start-up	0,000	0	1,056	11	0,000	0
Expansion	2,791	16	2,112	22	0,540	8
Replacement capital	0,000	0	0,000	0	0,000	0
Buyout	0,000	0	0,000	0	0,540	2
Spolu	2,791	16	4,224	44	1,430	17

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa EVCA Yearbook, 2004, 2005, 2006.

V roku 2003 bolo v SR investovaných takmer 2,8 mil. EUR. čo predstavovalo 16 zrealizovaných investícií. Všetky investície boli smerované do domácich podnikov vo fáze expanzie. Záujem o začínajúce podniky je veľmi nízky. Sektor komunikácií získal 72,1 %

z celkového investovaného objemu, priemyselné produkty a služby získali 24,1 % z celkového objemu investícií, zvyšok (3,8 %) smeroval do spotrebiteľských služieb.

V roku 2004 fondy typu private equity investovali 4,2 mil. EUR v počte 44 investícií. V porovnaní s rokom 2003 došlo k nárastu v objeme investovaných prostriedkov o 51,3 %. Polovica všetkých investícií ako aj polovica investovaného objemu (50 %) smerovala do fázy expanzie. V roku 2004 sa nezrealizovali žiadne investície typu náhradný kapitál alebo manažérske odkúpenia (*buy-out*), čo je zhodné so situáciou v roku 2003 ako aj v roku 2002. Rozdelenie investícií podľa odvetvia, do ktorého smerovali, kopírovalo predchádzajúce roky. Výrobné odvetvie získalo prevažnú väčšinu investovaných zdrojov 2,4 mil. EUR (takmer 57 %).

V roku 2005 fondy typu private equity investovali 1,4 mil. EUR v podobe 17 investícií. V porovnaní s rokom 2004 došlo takmer k trojnásobnému poklesu v investovanom objeme a taktiež k poklesu v počte investícií (pokles o 27 investícií). Z celkového objemu investícií smerovalo do začiatkových vývojových fáz 24 %, do fázy expanzie 38 % a do fázy manažérskych odkúpení (*buy-out*) taktiež 38 % z celkového investovaného objemu.

Transfer technológií

Spomedzi štátov EÚ možno SR považovať za štát s najvyšším pomerom proinovačne orientovaných občanov, ktorí vidia inovácie ako „zdokonalenie existujúcich produktov a služieb“ a podľa tohto tvrdenia majú sklon nakupovať inovované produkty a služby. Aj napriek tomuto tvrdeniu podľa prieskumu Eurobarometer („Population Innovation Readiness“), ktorý bol publikovaný v auguste 2005, výdavky na výskum a vývoj majú v SR klesajúci trend a pohybujú sa v súčasnosti na úrovni 0,51 % z HDP (na porovnanie v EÚ-25 je to hodnota 1,86 %).

Pre rozvíjanie inovatívnych MSP a zabezpečenie transferu technológií v podmienkach SR pôsobia podnikateľské a technologické inkubátory, priemyselné parky, Agentúra na podporu výskumu a vývoja, Inovačný fond a i. Existujúca podpora výskumu, vývoja a inovácií, ktorá v malej miere prispieva k tvorbe duševného vlastníctva, navyše naráža na pasívny prístup MSP vo vzťahu k inovačným aktivitám. Podľa investičného analytika Slovensko-amerického podnikateľského fondu (SAEF) Mateja Poláka, je hlavným dôvodom neinovovania v SR skutočnosť, že podniky nie sú nútené inovovať, keďže ani ich konkurenti neinovujú.

V iniciatíve JEREMIE je možným riešením existujúcich problémov zriadenie Fondu duševného vlastníctva, v začiatkovej hodnote 10 mil. EUR, ktorého úlohou by bolo vyhľadávať individuálne patenty v rámci výskumných inštitúcií a spoločností a hľadať spôsob ako ich realizovať v praxi prostredníctvom licencií, predaja alebo premeny *spin-off* na nový podnik.

Obchodní anjeli

Financovanie prostredníctvom obchodných anjelov [8] je novým nástrojom podpory MSP v začiatkovom štádiu. Obchodní anjeli sú individuálni investori, ktorí týmto spôsobom hľadajú vhodné príležitosti na zhodnotenie svojho voľného kapitálu. Táto forma je rozšírená v USA, kde obchodní anjeli financujú historicky desaťkrát viac podnikov v začiatkovej fáze vývoja ako fondy rizikového kapitálu (asi 400 000 obchodných anjelov investovalo 30 - 40 mld. USD do 50 000 spoločností).

Obchodní anjeli sú významným prostredníkom vo financovaní MSP v ich ranom štádiu a vytvárajú vlastne spojovací most medzi počiatkovými investíciami do podnikania (ktoré patria zakladateľovi) s investormi, ktorí sa pripoja neskôr. Najväčším prínosom obchodných

anjelov sú však bohaté praktické skúsenosti, ktoré obchodní anjeli odovzdávajú príjmom tejto formy kapitálu. MSP tak má možnosť využívať bohaté manažérske skúsenosti a schopnosti obchodného anjela. Ide o významný prínos pre MSP, pretože práve nedostatok manažérskych skúseností spôsobuje, že polovica európskych MSP nevydrží podnikat' viac ako 5 rokov. MSP môže využívať aj jeho bohaté obchodné kontakty.

V podmienkach SR neexistuje oficiálna sieť obchodných anjelov a nie sú evidované žiadne významné investície fyzických osôb, a to aj napriek aktivitám, ktoré od roku 2004 vyvíja SZRB. Podľa vyjadrenia riaditeľky SLOVCA Ivety Griačovej v SR pôsobia anjeli podnikania, avšak verejne nevystupujú. Aktivity v oblasti budovania siete obchodných anjelov v SR vyvíja aj spoločnosť Fond fondov, s. r. o., ktorá na svojej webovej stránke informuje o projekte *Slovak Business Angels Network (SBAN)* – sieť pre podporu malého a stredného podnikania formou Business Angels investovania a je prevádzkovateľom SBAN. Cieľom tohto projektu je zvyšovanie povedomia o business angels investovaní a sprostredkovávanie prvotného kontaktu medzi investormi a žiadateľmi o financovanie. Systém je postavený na platforme databázy pre spárovanie vhodných podnikateľských dopytov na jednej strane a ponúk investorov na strane druhej. Prvotná mailová komunikácia medzi žiadateľom a potenciálnym investorom, realizácia investície, dohodnutie investičných podmienok a zmluvné zabezpečenie je plne v kompetencii investora a žiadateľa. Do tejto databázy sa možno dostať a následne sa zaregistrovať v systéme SBAN cez webovú stránku www.sban.sk. Registrácia je bezplatná.

V rámci programu JEREMIE je cieľom zriadenie fondu, ktorý by stimuloval vytvorenie siete obchodných anjelov v SR. Po jej vytvorení je ďalším krokom spustenie pilotného projektu, ktorý by prostredníctvom spoluúčasti verejných zdrojov cez program JEREMIE (a zdrojov od obchodných anjelov) určitým spôsobom zmiernil neochotu obchodných anjelov investovať. Celkovo by malo byť na tieto aktivity vyčlenených 5 mil. EUR.

Záver

Členstvo SR v EÚ okrem iných dôsledkov prináša aj zvýšenú mieru konkurencie. Ak majú MSP zohrať svoju významnú úlohu v tomto procese, musia vyššiu pozornosť ako doteraz venovať inováciám. Nízka inovačná schopnosť sa môže stať v budúcnosti veľkou prekážkou ich konkurenčnej schopnosti. Argumentácia nedostatkom zdrojov financovania je opodstatnená iba do určitej miery. Hlavnými dôvodmi nedostatočného prístupu k finančným zdrojom sú napr. nízky podiel domácich úverov a garancií poskytnutých MSP na HDP, nízky podiel rizikového kapitálu i faktoringu na HDP, nedostatočný objem poskytovaných finančných zdrojov pre samostatne zárobkovo činné osoby a start-up podniky, neexistujúca sieť business angels. Niektoré z uvedených problémov by bolo možné redukovať využitím revolvingových nástrojov, ktoré by sa mali v EÚ realizovať v rokoch 2007–2013 v rámci iniciatívy JEREMIE. Významnou skutočnosťou je aj prílišné zotrvávanie MSP na tradičných formách financovania, hlavne prostredníctvom úverových zdrojov.

Literatúra:

- [1] MF SR. 2005. *Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010. (Lisabonská stratégia pre Slovensko)*. [elektronická verzia]. MF SR, dokument schválený vládou SR 16. 2. 2005. [cit. 20. 9. 2007]. Dostupné na internete:

- <<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/BEB7D15266C4758EC1256FA50031AD36?OpenDocument>>
- [2] MF SR. 2005. *Národný program reforiem Slovenskej republiky na roky 2006–2008*. [elektronická verzia]. MF SR, dokument schválený vládou SR 12. 10. 2005. [cit. 21. 9. 2007]. Dostupné na internete:
<<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/A35BA410DD17C130C12570930032546F?OpenDocument>>
- [3] HEČKOVÁ, J. 2007. *Rozvoj v oblasti technológií a inovácií ako determinant ekonomického rozvoja krajiny*. Národohospodársky obzor. 2007. roč. VII. č. 1. ISSN 1213-2446
- [4] MARKOVIČ, P. 2003. *Finančné riziko vo finančnom rozhodovaní podniku*. 1. vyd. Bratislava : Ekonóm. 2003. 120 s. ISBN 80-225-1667-8
- [5] EUROPEAN INVESTMENT FUND. 2007. *SME Access to Finance in Slovakia. GAP ANALYSIS*. [elektronická verzia]. MF SR. [cit. 20. 8. 2007]. Dostupné na internete:
<<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5691>>
- [6] SIVÁK, R. a kol. 2007. *Verejné financie*. 1. vyd. Bratislava : Iura Edition. 2007. 311 s. ISBN 978-80-8078-094-4
- [7] MF SR. 2007. *Návrh mandátu medzi SR a EIF o spolupráci pri implementácii inovatívnych finančných nástrojov v Slovenskej republike v programovom období 2007–2013*. [elektronická verzia]. [cit. 6. 8. 2007]. Dostupné na internete:
<<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=6060>>
- [8] BOBÁKOVÁ, V. – KARCHOVÁ, M. 2006. *Neformálny investičný rizikový kapitál*. Národohospodársky obzor. 2006. roč. VI. č. 3. s. 20-29. ISSN 1213-2446
- [9] BOBÁKOVÁ, V. – HEČKOVÁ, J. 2007. *Analýza konkurencieschopnosti slovenského spracovateľského priemyslu*. Politická ekonomie. 2007. roč. LV. č. 4. s. 490-506. ISSN 00323233
- [10] EUROPEAN COMMISSION. 2007. *The Competitiveness and Innovation Framework Programme*. [elektronická verzia]. [cit. 28. 9. 2007]. Dostupné na internete:
<http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm>
- [11] EVCA. 2004. *EVCA 2004 Yearbook*. Zaventem : EVCA, 2004. s. 213–219.
- [12] EVCA. 2005. *EVCA 2005 Yearbook*. Zaventem : EVCA, 2005. s. 220–227.
- [13] EVCA. 2006. *EVCA 2006 Yearbook*. Zaventem : EVCA, 2006. s. 244–251.
- [14] FREŇÁKOVÁ, M. 2007. *Trh rizikového kapitálu a podpora rizikového kapitálu v Slovenskej republike*. Ekonomické rozhľady. 2007. roč. XXXVI. č. 3. s. 416-426. ISSN 0323-262X
- [15] <<http://www.statistics.sk>>